

NGO Malaysia dalam Isu Kemanusiaan Palestin: Aman Palestin Berhad

Malaysian NGOs in Humanitarian Issues of Palestine: Aman Palestine Berhad

Atika Shafinaz Nazri¹

¹ Institut Kajian Etnik, Universiti Kebangsaan Malaysia;

Progres Artikel

Diterima: 1 Julai 2021

Disemak: 1 Disember 2021

Diterbit: 31 Mei 2022

*Perhubungan Penulis:
Atika Shafinaz Nazri, Institut
Kajian Etnik, Universiti
Kebangsaan Malaysia,
Malaysia;
Email:
atikashafinaz@gmail.com

Abstrak: Penjajahan dan kezaliman yang berlaku ke atas rakyat Palestin sementelahan kebisuan negara-negara berkuasa besar dan peranan *Palestinian National Authority* yang terbatas atau mempunyai kapasiti agak terhad, maka hadirnya pelbagai jenis badan bukan kerajaan atau *non-government organization* (NGO) menjalankan aktiviti bantuan kemanusiaan terhadap golongan rentan ini. Matlamat utama kajian ini adalah untuk mengenal pasti bentuk-bentuk penglibatan dan sumbangan NGO kemanusiaan Malaysia dalam isu kemanusiaan Palestin. Berasaskan pendekatan kualitatif, temu bual secara mendalam telah dijalankan bersama tiga pegawai NGO Aman Palestin. Pemilihan NGO ini adalah berdasarkan bantuannya yang mengkhususkan kepada Palestin dan penglibatan secara aktif sejak penubuhan organisasi tersebut. Penemuan kajian telah menunjukkan terdapat pelbagai bentuk sumbangan bantuan kemanusiaan Aman Palestin menerusi projek yang melibatkan sektor ekonomi, pendidikan, sosial, kesihatan, pertanian dan infrastruktur yang berjaya menyumbang ke arah kelestarian hidup rakyat di sana. Penglibatan aktif melalui aktiviti-aktiviti yang dijalankan di Malaysia telah meningkatkan kesedaran mengenai isu Palestin dalam kalangan masyarakat Malaysia. Walau bagaimanapun, projek dan aktiviti Aman Palestin dilihat lebih bersifat keagamaan yang mensasarkan golongan beragama Islam sahaja. Isu Palestin sewajarnya diangkat sebagai isu kemanusiaan bukan agama semata-mata supaya semua lapisan masyarakat tanpa mengira latar belakang agama dapat berganding bahu dalam membantah penjajahan Israel.

Kata kunci: Aman Palestin, bantuan kemanusiaan, Israel, NGO, Palestin

Abstract: The presence of various NGOs carrying out humanitarian aid activities for Palestinian due to occupation and oppression concurrently the silence between superpowers and the limited role of the Palestinian National Authority. The purpose of this study is to identify the forms of involvement and contribution of Malaysian humanitarian NGOs in Palestinian humanitarian issues. Based on a qualitative approach, the study conducted in-depth interviews with three Aman Palestin officials. The selection of this NGO was based on specialized assistance to Palestine and its active involvement since the organization's establishment. The findings have shown there are various humanitarian aid projects conducted by Aman Palestin involving the economic, educational, social, health, agricultural, and infrastructure sectors. Indubitably, the projects have contributed to the sustainability of the Palestinians' lives. Active involvement through activities conducted in Malaysia has increased awareness of the Palestinian issue among the Malaysian community. However, Aman Palestin projects and activities are seen to be more religious in nature targeting Muslims solely. The Palestinian issue ought to be raised as a non-religious

humanitarian issue in order for all societies regardless of religious background cooperatively in protesting Israeli occupation.

Keywords: Aman Palestin, humanitarian assistance, Israel, NGOs, Palestine

Pendahuluan

Pada tahun 1948, Israel telah mendapat pengiktirafan sebagai sebuah negara oleh Amerika Syarikat dan Kesatuan Soviet yang secara langsung memberi impak besar terhadap penduduk di tanah Palestin tanpa mengira status agama. Rentetan daripada penjajahan tersebut, kira-kira 2 juta penduduk Palestin telah dihalau dari kawasan penempatan mereka kerana orang-orang Yahudi ingin menduduki bumi Palestin tersebut. Kejadian ini menyebabkan sebilangan besar rakyat Palestin terpaksa menjadi pelarian di negara-negara Arab lain seperti Syria, Jordan dan Lubnan. Manakala bagi sebahagian rakyat Palestin yang masih tinggal di tanah air, mereka mengalami pelbagai bentuk ancaman keselamatan diri seperti pengeboman, penahanan, penembakan dan pengusiran ke kawasan lain. Zionis juga telah meletakkan kehidupan rakyat Palestin di bawah satu tekanan hidup apabila wujudnya sekatan sumber keperluan asas seperti air, makanan, perubatan, kawalan telekomunikasi dan kebebasan bergerak (Gainsborough, 1986; Aulia, 2009; Zakaria & Nor, 2013; Batniji, et al., 2009; Greenstein, 2020; Fischer, 2021). Contohnya, rakyat Palestin yang bekerja sebagai nelayan, mereka hanya boleh mencari hasil laut di kawasan perairan yang terhad berdekatan persisiran pantai dan tidak dibenarkan melebihi had yang digariskan Israel. Tindakan ini dibuat kerana Israel tidak menginginkan rakyat Palestin memperoleh hasil lumayan dan sudah pasti perairan yang jauh dapat memberi keuntungan diberikan kepada nelayan orang-orang Israel.

Penjajahan dan kezaliman yang berlaku ke atas rakyat Palestin sementelahan kebisuan daripada negara-negara besar dan peranan *Palestinian National Authority* (PNA) yang terbatas atau mempunyai kapasiti agak terhad, maka hadirilah pelbagai jenis Organisasi Bukan Kerajaan (NGO) (Noor Atika, 2017). NGO memainkan peranan yang penting dalam membina struktur demokratik dalaman masyarakat Palestin untuk bertujuan mempromosikan prinsip hak asasi manusia dan demokrasi kepada dunia supaya Palestin mendapat sokongan yang padu daripada seluruh negara. Menurut Gerster dan Baumgarten (2011), bilangan NGO Palestin semakin meningkat daripada 1,230 pada tahun 2004 kepada kira-kira

2,130 pada tahun 2009. Pada tahun 2010 telah dianggarkan terdapat sekitar 2,400 buah NGO.

Pertubuhan Pembebasan Palestin atau lebih dikenali sebagai *Palestine Liberation Organization* (PLO) yang menjadi pembekal utama untuk masyarakat Palestin memperakui NGO lebih aktif dalam berperanan memberi perkhidmatan pembangunan Palestin dan memenuhi tuntutan keperluan hidup mereka dalam pelbagai aspek (Ali, 2009 & Abdelkarim, 2002). Ekonomi, budaya dan politik dalam pengurusan NGO sebenarnya memberi kesan kepada pembangunan Palestin. Jika berlakunya kemerosotan prestasi kerja NGO tersebut, maka pembangunan Palestin menjadi terbantut. Hal ini kerana Palestin memperoleh sokongan sepenuhnya daripada NGO bukan negara-negara kuasa besar atau agensi-agensi kerajaan. Rakyat Palestin juga dilihat lebih mengharapkan bantuan kemanusiaan yang dilaksanakan NGO. Justeru, berdasarkan kesukaran hidup dan penglibatan aktif NGO dalam melestarikan kehidupan rakyat Palestin, kajian ini berhasrat ingin mengenal pasti apakah bentuk-bentuk penglibatan dan sumbangan NGO kemanusiaan Malaysia dalam isu kemanusiaan Palestin. Secara tidak langsung, kajian ini dapat membantu NGO memperbaiki kelemahan yang wujud dalam bantuan kemanusiaan terhadap Palestin.

NGO Hak Asasi Manusia

Asas kewujudan NGO adalah untuk mempertingkatkan kualiti kehidupan manusia sejagat berteraskan visi, misi dan objektif penubuhannya (Nazri & Sulaiman, 2020). Manakala dari sudut pembangunan sosial, kebiasaannya sesebuah NGO menawarkan pelbagai perkhidmatan kepada orang ramai dan kumpulan-kumpulan yang diwakili sama ada wanita, belia, pekerja, pelajar, orang kurang upaya dan lain-lain. Perkhidmatan yang berbeza tersebut termasuk hak asasi manusia, kesihatan, kebajikan sosial, pendidikan, budaya dan penyertaan dalam dasar awam (Roy, 2014; Chalhoub & Soto, 2009; Salleh, Samsudin & Mansor, 2019). Namun demikian, terdapat juga NGO yang hanya menumpukan satu bidang sahaja sebagai contoh MERCY Malaysia yang mengkhususkan dalam isu melibatkan kesihatan.

Menurut Mungle (2012), pada mulanya, topik hak

asasi manusia dilihat sebagai sebahagian daripada urusan dalaman negara-bangsa. Akan tetapi, Brown dan Ainley (2009) telah melihat berlaku transisi selepas tahun 1989 apabila wujudnya sekatan politik terhadap pemeliharaan hak asasi manusia yang menyebabkan kemunculan NGO bagi memperjuangkan isu yang mencabuli kemanusiaan. Peningkatan yang dianggap positif dalam aktiviti pemeliharaan hak asasi manusia terus berlaku pada abad kedua puluh di arus perdana PBB disebabkan tekanan yang berlarutan daripada wakil-wakil NGO. P.Forsythe (2012) menegaskan kepedulian ke atas hak asasi manusia adalah sebahagian daripada tanggungjawab pengurusan antarabangsa yang memberi tumpuan terhadap aspek kebebasan, keadilan dan kesejahteraan individu. Hak-hak yang wujud untuk semua manusia boleh ditakrifkan sebagai hak asasi manusia tanpa melihat status individu sama ada dari segi bangsa, jantina, tempat tinggal, negara asal, etnik, agama, warna kulit atau bahasa. Sementara itu, L.Shimko (2010) menyatakan penyalahgunaan hak asasi manusia oleh individu, kumpulan dan semua asas-asas manusia telah lama wujud dan kekal sehingga hari ini. Walau bagaimanapun, seperti Brown dan Ainley (2009), L.Shimko turut melihat pada masa sama terdapat kesedaran yang semakin meningkat di peringkat global dalam menyuarakan ketegasan, memberi perhatian dan membantu golongan yang tertindas.

Ketangkasan NGO dalam memperoleh maklumat daripada pelbagai sumber seperti mangsa, saksi, memeriksa kecederaan, bukti fizikal, perkongsian informasi oleh NGO lain, laporan akhbar, media sosial dan demonstrasi menjadikan NGO sebagai aktor pertama yang berada di tempat kejadian berlakunya pelanggaran hak asasi manusia. Pada masa sama, NGO juga berusaha meraih perhatian daripada masyarakat awam, kerajaan dan lain-lain aktor terhadap isu yang wujud dalam hak asasi manusia, meningkatkan kebimbangan menerusi siasatan kejadian, pendokumentasian kemudiannya penyebaran informasi (Marcinkutè, 2011).

Terdapat dua jenis NGO hak asasi manusia iaitu bersifat advokasi dan operasi. NGO advokasi berperanan dalam mempengaruhi dasar kerajaan demi memihak kepada aspirasi yang dibawa organisasi. NGO jenis ini mempunyai keupayaan mempengaruhi kehidupan kebanyakan orang supaya seiring dengan dasar-dasar yang dibangunkan (Unerman & O'Dwyer, 2006; Bossuyt, 2021). Menurut Jordan dan Tuijl (1998) matlamat utama NGO advokasi adalah memainkan peranan dalam memperbaiki hubungan kuasa yang tidak sama rata. Sebagai contoh NGO

advokasi di Malaysia adalah seperti Tenaganita yang ditubuhkan pada tahun 1991, hasil daripada perjuangan pekerja wanita di sektor perladangan dan perindustrian untuk mendapatkan hak mereka sebagai pekerja, upah yang layak, hak keadaan hidup dan menghentikan diskriminasi atau keganasan berdasarkan gender. Organisasi ini mempunyai tiga bidang fokus iaitu 1) perlindungan hak migran dan pelarian, 2) anti pemerdagangan manusia dan 3) akauntabiliti dan tanggungjawab perniagaan. Manakala NGO operasi adalah kumpulan yang beroperasi dalam kawasan atau golongan yang memerlukan bantuan. NGO jenis ini kebanyakannya terlibat dalam menyediakan perkhidmatan sosial seperti bekalan air bersih, bantuan bencana, pembinaan semula infrastruktur, pertanian, latihan vokasional, pemeriksaan kesihatan dan program pendidikan. Contoh NGO jenis operasi yang mempunyai ciri-ciri tersebut adalah salah satunya Aman Palestin.

Martens (2002) menjelaskan lebih terperinci bahawa NGO bersikap profesional kerana mempunyai kakitangan yang terlatih secara khusus dan berdiri bebas kerana ditaja oleh yuran keahlian dan sumbangan masyarakat awam. NGO boleh menerima pembiayaan kewangan daripada institusi rasmi tetapi hanya setakat yang had yang tertentu supaya tidak berada di bawah kawalan institusi-institusi kerajaan. Walau bagaimanapun, interaksi antara NGO dan negara dalam keadaan baik meliputi perkongsian, rangkaian, pakatan, gabungan, konsortium dan penyelarasan yang mempunyai kesan pelbagai sektor ekonomi, sosial dan budaya. Komunikasi yang dibina bermatlamatkan ke arah pembangunan dengan menjadikan penyertaan kedua aktor ini sebagai daya motivasi meningkat hubungan negara dan NGO serta memupuk persekitaran yang lebih kondusif (Clark, 1995).

NGO Malaysia dalam Isu Palestin

Semenjak sekatan Israel dilancarkan terhadap komuniti Gaza, Palestin, terdapat banyak NGO antarabangsa termasuk Malaysia muncul untuk menunjuk bantahan ke atas serangan tentera Israel serta memberi bantuan kemanusiaan di sana. Bagi NGO Malaysia nasib rakyat Palestin telah menjadi antara agenda utama dalam misi menegakkan isu hak asasi manusia di peringkat antarabangsa (Idris, 2012).

Yayasan Keamanan Global Perdana anjuran bersama dengan NGO lain; Aman Palestin, Aqsa Syarif, Himpunan Lepas Institut Pendidikan Malaysia (HALUAN), Islamic Relief Malaysia (IRM),

Kelab Putra Satu Malaysia, MERCY Malaysia, Agensi Bantuan Malaysia (MRA) dan Viva Palestin Malaysia (VPM) telah menganjurkan Perhimpunan NGO-NGO membantu Palestin di Pusat Dagangan Dunia Putra (PWTC) pada 15 Ogos 2013. Objektif utama forum ini adalah melontarkan dan berkongsi idea tentang bagaimana bantuan kepada Palestin dapat diperkasakan lagi antara NGO-NGO di Malaysia. Bekas Perdana Menteri Malaysia, Tun Mahathir Mohamad merangkap Presiden Yayasan Keamanan Global Perdana turut memberi ucapan dalam perhimpunan ini. Tun Mahathir turut menyatakan bahawa perlu wujudnya strategi dan objektif yang tepat untuk mengatasi masalah hak asasi di Palestin dan bukan hanya sekadar menghantar bekalan makanan, minuman mahupun wang ringgit tetapi lebih dari perkara-perkara tersebut (Sreedharan, 2013).

Pada 15 Oktober 2014 di Menara TM, Kuala Lumpur, agensi swasta Telekom Malaysia Berhad (TM) menyampaikan sumbangan wang tunai sebanyak RM 300,000.00 kepada tiga NGO iaitu Aman Palestin, Aqsa Syarif dan Tabung Kemanusiaan Palestin (Media Prima) untuk membantu usaha-usaha kemanusiaan di bumi Palestin. Pada tahun 2013 anak syarikat TM, VADS Berhad (VADS), Malaysia juga menyumbang sebanyak RM 20, 000.00 kepada Aman Palestin untuk dihantar ke Gaza (“TM Donates RM300,000”, 2014). Majlis Perundingan Pertubuhan Islam Malaysia (MAPIM) antara organisasi bukan kerajaan yang aktif dalam isu kemanusiaan telah menyumbang sebanyak RM 65,000.00 untuk membantu rakyat Palestin yang berhadapan kelaparan serta kecederaan disebabkan kekejaman Zionis pada 11 Julai 2014. Menurut Mohd Azmi Abdul Hamid merangkap Presiden MAPIM dalam Sinar Harian, MAPIM bersama NGO-NGO Pertubuhan Kembara Amal (Peka), Aqsa Syarif, Inspirasi Muhibah India Muslim (IMIM) sedang giat berusaha untuk mengumpul dana bantuan serta mengecam tindakan Israel (Azmi, 2014). Serangan Israel ke atas Gaza dalam perang 50 hari 2014 telah membangkitkan semangat NGO Malaysia untuk turun ke jalanan bagi menunjukkan protes terhadap peperangan yang paling lama di abad ini.

Pada 2 Ogos 2014 bertempat di Dataran Merdeka, Kuala Lumpur, lebih 50,000 rakyat Malaysia daripada segenap lapisan masyarakat berbilang kaum, tua dan muda merentasi fahaman agama dan politik hadir ke perhimpunan “Selamatkan Anak-Anak Gaza” anjuran VPM dan Aqsa Syarif bagi menyatakan solidariti bersama rakyat Gaza dan Palestin yang ditindas sejak 66 tahun lalu (Ismail, 2014). Keterampilan NGO Malaysia dalam membuka ruang rakyat Malaysia

untuk terus menyumbang kepada Palestin telah menunjukkan lagi sokongan padu Malaysia kepada Palestin. NGO Malaysia berusaha dalam melibatkan semua pihak tanpa mengira latar belakang mana-mana individu bagi bersama-sama mendokong perjuangan Palestin terutamanya dalam meningkatkan kesedaran isu pembebasan bumi Palestin. Disamping itu, kajian ini secara tidak langsung dapat menonjolkan sumbangan NGO Malaysia terhadap Palestin.

Metodologi

Kajian ini berbentuk kajian kes yang menyiasat bentuk-bentuk penglibatan dan sumbangan Aman Palestin sebagai sebuah NGO kemanusiaan Malaysia yang terlibat secara aktif dalam isu Palestin. Kajian ini telah dijalankan bermula tahun 2015 sehingga 2017. Pendekatan kualitatif dengan menggabungkan data primer dan sekunder telah membantu kajian ini menghasilkan tema-tema perbincangan. Data primer diperolehi daripada temu bual mendalam bersama tiga orang pegawai yang bertanggungjawab dalam memastikan pengoperasian Aman Palestin berjalan dengan lancar. Pemilihan Aman Palestin sebagai NGO analisis kajian adalah berdasarkan pengkhususannya terhadap isu Palestin sementara itu organisasi ini telah aktif bergerak sejak penubuhan. Jadual 1.1 merupakan maklumat mengenai informan yang terlibat dalam kajian ini:

Jadual 1.1. Senarai informan temu bual

Informan	Jawatan	Tarikh
Mohd Faizal Safri	Pengurus Projek Aman Palestin	19 Mei 2015
Awang Sufian Awang Piut	Ketua Pengarah Eksekutif Aman Palestin	18 September 2015
Amy Nadia Mohd Nor	Pengurusan sumber manusia Aman Palestin	2 Disember 2015

Kaedah temu bual yang dijalankan bersama Mohd Faizal Safri dan Awang Sufian Awang Piut adalah bersemuka di Kajang, Selangor. Bagi sesi temu bual dengan Amy Nadia Mohd Nor dijalankan secara maya menerusi email. Pengkaji memberi ruang seluasnya kepada para informan untuk memberi tindak balas terhadap soalan-soalan yang dikemukakan kerana terdapat beberapa maklumat yang mungkin tidak menjawab kepada persoalan tetapi dapat membantu memberi nilai maklumat yang boleh memantapkan lagi hasil perbincangan.

Manakala data sekunder diperolehi daripada jurnal, buku dan laman sesawang yang rasmi. Hasil gabungan

data primer dan sekunder menerusi teknik triangulasi telah dapat mengesahkan dan memberi nilai kebolehpercayaan dapatan dan perbincangan. Teknik pelaporan data temu bual adalah berdasarkan APA edisi ke-tujuh, contohnya Mohd Faizal Safri ditemu bual pada tarikh 19 Mei 2015 dan jika dipetik di permulaan ayat adalah seperti Safri (2015), manakala petikan dihujung ayat sebagai (Safri, 2015).

Aman Palestin mula beroperasi pada akhir tahun 2004 tetapi pada ketika itu dikenali sebagai "Inisiatif Kemananan Palestin". Pembentukan Aman Palestin adalah untuk membantu dan mengagihkan sumbangan sambil memerhatikan hak-hak kebajikan rakyat Palestin secara keseluruhannya. Oleh kerana itu, Aman Palestin sentiasa berusaha untuk memastikan setiap ringgit yang disumbangkan rakyat Malaysia bukan sahaja sampai dengan selamat tetapi setiap ringgit tersebut digunakan dengan sepenuhnya di Palestin. Pada 3 Januari 2006, pendaftaran syarikat Aman Palestin telah diluluskan secara rasmi di bawah Suruhanjaya Syarikat Malaysia (SSM) dengan nama Aman Palestin Berhad sebagai sebuah organisasi yang tidak berasaskan keuntungan. Penubuhan Aman Palestin adalah untuk menyediakan bantuan secara terancang, berkekalan dan berkesan kepada rakyat Palestin (Safri, 2015).

Sebagai sebuah organisasi bukan berkeuntungan, Safri (2015) menjelaskan Aman Palestin mempunyai satu organisasi Ahli Lembaga Pengarah yang mana pihak tersebut tidak memperoleh sebarang faedah daripada organisasi dan tidak menerima gaji. Pada pendapat pengkaji, Ahli Lembaga Pengarah yang terdapat di dalam organisasi Aman Palestin adalah bertujuan memantau operasi pengurusan Aman Palestin di samping menjadi tempat rujukan untuk sebarang masalah yang timbul. Pandangan ini dapat disokong dengan penulisan Moshman (2008) yang turut menekankan "the board of directors is crucial to an NGO and is responsible for many specific tasks". Ahli Lembaga Pengarah ini tidak bekerja secara tetap dengan Aman Palestin kerana mereka mempunyai kerjaya sendiri dan selain menjadi sumber rujukan, ahli terbabit juga mempunyai kuasa untuk membuat keputusan berdasarkan mesyuarat bersama.

Peranan Aman Palestin

Peranan Aman Palestin adalah sebagai satu platform untuk mencapai keamanan di Palestin dengan bergerak atas tiga landasan iaitu kemanusiaan, persaudaraan dan kesucian Baitul Maqdis. Di samping itu, Aman Palestin adalah sebagai sebuah NGO kemanusiaan yang memperuntukkan bantuan kecemasan, kebajikan dan kemanusiaan kepada rakyat Palestin secara berterusan sehingga selesai. Semenjak ditubuhkan, Aman Palestin telah berjaya menyalurkan bantuan dalam bentuk pelbagai jenis projek kepada rakyat Palestin di Palestin,

Lubnan dan Syria dari hasil kutipan dan sumbangan daripada orang ramai. Aman Palestin berperanan menjadi sebuah badan yang menjadi sumber rujukan dengan mengambil peranan memberikan pertolongan serta sokongan kepada rakyat Palestin untuk menikmati kehidupan yang aman sejahtera dengan memiliki model institusi yang profesional dan berkualiti dalam meraikan ketelusan, amanah dan kesungguhan. Selain itu, NGO ini bertanggungjawab sebagai sebuah pertubuhan untuk menerapkan kesedaran dan keinsafan dalam hati umat Islam di Malaysia bagi membantu rakyat Palestin sebagai satu ummah yang bersaudara dan kepada yang bukan Islam sebagai rasa kemanusiaan yang tidak terbelah sehingga kini menerusi aktiviti-aktivitinya. Aman Palestin juga berperanan membina projek yang nyata di dalam pelbagai bidang di bumi Palestin untuk membantu rakyatnya mencipta masa depan dan meneruskan kehidupan, di samping menampung keperluan-keperluan segera yang diperlukan (Safri, 2015).

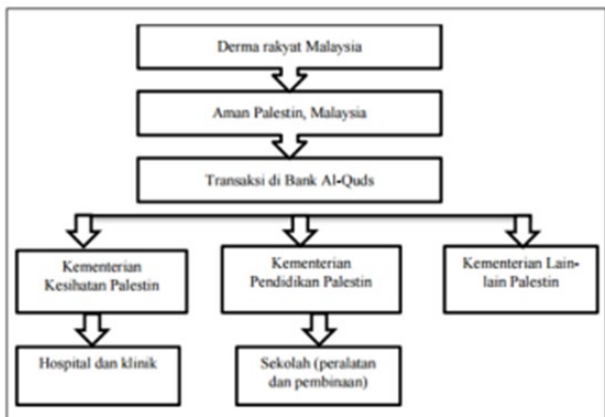
Dalam menyedarkan masyarakat Malaysia mengenai isu Palestin, Aman Palestin turut berfungsi dalam mendapatkan dana dan menyalurkan bantuan menerusi misi-misi kemanusiaan ke Palestin. Safri (2015) menyatakan Aman Palestin berusaha menjalinkan hubungan dengan pertubuhan kemanusiaan dalam dan luar negara, bekerjasama dengan agensi kerajaan dan NGO untuk memastikan bantuan kemanusiaan dapat dihantar dengan lancar. Di antara lain peranan yang dimainkan adalah merancang aktiviti secara bersepadu, menganjurkan siri-siri forum perbincangan dan menerbitkan serta mengedarkan bahan-bahan sebaran am sebagai inisiatif mewujudkan isu kesedaran tentang Palestin. Pengkaji juga mendapati Aman Palestin bertanggungjawab untuk lebih menyedarkan rakyat Malaysia tidak menjadikan isu Palestin sebagai isu bermusim tetapi adalah satu tanggungjawab yang perlu direalisasikan. Selain itu, Aman Palestin ingin menonjolkan kepada rakyat Malaysia bahawa isu Palestin perlu diambil tahu secara konsisten bukan sahaja cakna apabila wujudnya perang di sana dan kenyataan ini juga dapat disokong oleh Presiden Pertubuhan Penyebaran Islam Antarabangsa, Kamarudin Abdullah. Beliau menegaskan sokongan umat Islam kepada rakyat Palestin tidak seharusnya dilakukan secara bermusim kerana perjuangan rakyat Palestin untuk membebaskan negara mereka daripada kezaliman rejim Zionis adalah satu perjuangan yang panjang (Safina, 2021).

Perlaksanaan Projek

Menurut Safri (2015), Bank al-Quds adalah medium utama untuk menyalurkan sumbangan wang rakyat Malaysia secara langsung kepada rakyat Palestin. Aman Palestin akan memastikan bahawa setiap sen yang didermakan akan digunakan ditempat yang betul

mengikut saluran seperti rajah 1.1:

Rajah 1.1: Saluran Wang Masuk ke Palestin dari Aman Palestin, Malaysia.

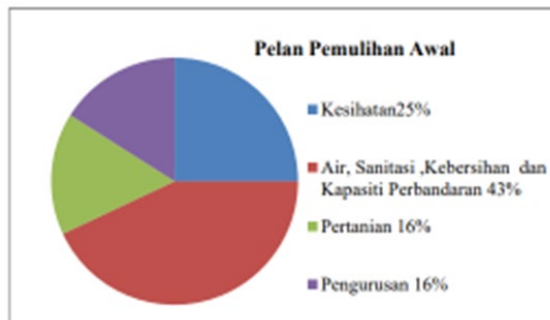

Sejak pembukaan pejabat cawangan Aman Palestin di Gaza pada tahun 2009, Safri (2015) menyatakan terdapat banyak projek berjaya dilaksanakan mengikut perancangan yang telah ditetapkan sama ada projek tersebut adalah projek bermusim atau berterusan. Projek yang sentiasa berjalan di bawah tajaan Aman Palestin dibahagikan kepada empat kategori iaitu anak-anak yatim Palestin (180 sebulan), keluarga miskin (100 sebulan), keluarga syuhada Palestin (100 sebulan) dan bantuan pendidikan (50 sebulan). Manakala di antara projek yang telah dilaksanakan adalah peruntukan lapan katil di Jabatan Kecemasan Hospital As-Shifa, pengangkutan bas ke al-Aqsa dan pembangunan belia Palestin. Di samping itu, Aman Palestin turut melaksanakan projek pembinaan semula Masjid al-Qassam di Khan Younis yang telah musnah semasa perang. Bumi Palestin mempunyai tanah yang subur dan sesuai untuk pertanian. Sehubungan dengan itu, Safri (2015) memaklumkan Aman Palestin melihat sebagai peluang yang baik untuk mewujudkan projek pertanian di sana dengan cara Aman Palestin menyediakan dana untuk pertanian dan rakyat Palestin sendiri akan menguruskan aktiviti pertanian tersebut seperti projek tanah ladang dan telaga air di Jabalia. Menurut beliau, secara tidak langsung melalui projek ini dapat memberi peluang pekerjaan kepada rakyat Palestin dalam bidang pertanian. Jalan-jalan di kawasan pertanian juga terjejas akibat serangan Israel, oleh itu, Aman Palestin telah mewujudkan projek penyelenggaraan jalan bagi memudahkan rakyat Palestin ke kawasan pertanian. Selain itu, Aman Palestin juga menggalakkan rakyat Malaysia untuk terlibat dalam projek wakaf al-Quran kerana merupakan satu program amal yang menjadikan

al-Quran sebagai bahan yang akan dikurniakan. Penerima akan mendapat sijil daripada Aman Palestin sebagai tanda terima kasih dalam menyumbang melalui konsep wakaf.

Berdasarkan Rajah 1.2, Safri (2015) memberi maklumat yang lebih terperinci mengenai empat sektor perancangan projek yang dibangunkan Aman Palestin dan pertama adalah dalam sektor kesihatan. Aman Palestin menyediakan bantuan kesihatan dengan membeli dua ambulans untuk persatuan perubatan, pasukan bergerak perubatan dan perkhidmatan pemuliharaan kepada mangsa-mangsa yang cedera dan orang kurang upaya. Sektor kedua iaitu air, sanitasi, kebersihan diri dan perbandaran yang mana projek ini bertujuan untuk meningkatkan perkhidmatan di area-area terpilih seperti Jabalia, Bait Hanoun, Khuzaa, Bani Suhaila dan Al Shouka. Manakala di antara perkhidmatan yang diperuntukan adalah bekalan jenis penggali daripada JCB (4CX), perkhidmatan kereta Toyota, minyak kereta, kelengkapan bekalan air, rangkaian kumbahan dan 15 tangki air. Selanjutnya dalam sektor pertanian iaitu Aman Palestin menyokong para petani mengusahakan penanaman sayur-sayuran dengan pemasangan 10 km air garis utama diameter 4 inci dan penanaman 210 ekar tanah dengan sayur-sayuran. Sektor terakhir adalah bahagian tadbir urus iaitu melengkapkan kenderaan pertahanan awam dan pasukan dengan menyediakan peralatan seperti jaket, lampu, oksigen silinder, hos, tali dan penjana.

Rajah 1.2. Pelan Pemulihan Awal; Aman Palestin Berhad.

Seterusnya adalah mengenai pelancaran Tabung Pembangunan dan Pemulihan Gaza selepas perang 51 hari pada tahun 2014. Projek ini bermula dari 14 September sehingga Disember 2015 di bawah kempen 2015. Di antara projek-projek lain yang dijalankan Aman Palestin adalah pembinaan semula masjid as-Shafi dan rumah mangsa perang serta memberi bantuan kerusi bergerak kepada golongan kurang upaya. Kesan peperangan yang hampir memusnahkan semua bangunan dan menjadikan jalan raya dalam keadaan teruk, Aman Palestin telah menyumbang projek jentolak untuk

membersihkan runtuhan-runtuhan terbabit. Selain itu, Aman Palestin turut menyalurkan bantuan perubatan kepada mangsa perang dan perubatan di Jabatan Ortopedik, Hospital Shifaa dan Al Wafa Al Ridwan serta membeli ambulans. Menurut Safri (2015), melalui kempen 2015, Aman Palestin telah mewujudkan satu projek wakaf sijil tunai RM 50 dan RM 100 yang mana apabila penderma menderma jumlah tersebut, penderma akan menerima sijil wakaf. Pada bulan Ramadan 2015, Aman Palestin telah mengadakan dua projek:

i. Ramadan bersama Aman Palestin

Kedatangan imam Palestin di masjid-masjid Malaysia, buka puasa amal perdana, berbuka puasa bersama Aman Palestin dan qiyamulail perdana.

ii. Ramadan bersama Palestin

Penderma boleh menyumbang kepada rakyat Palestin pada bulan Ramadan di bawah aktiviti-aktiviti seperti solat subuh di al-Aqsa, berbuka puasa dan imarah di masjid al-Aqsa serta sumbangan tunai kepada keluarga Palestin yang syahid.

Setelah membincangkan mengenai projek-projek Aman Palestin di atas, pengkaji berpendapat Aman Palestin mempunyai satu inisiatif yang strategik dalam merancang pelbagai jenis projek. Projek-projek Aman Palestin telah membuka peluang kepada rakyat Palestin untuk menjana pendapatan mereka. Projek jangka masa panjang juga telah menyumbang untuk memastikan kestabilan hidup rakyat Palestin berkekalan.

Aktiviti-aktiviti

Aman Palestin mempunyai pelbagai bentuk aktiviti yang digerakkan di peringkat pusat dan negeri. Namun begitu, pengkaji mengambil secara rawak aktiviti-aktiviti Aman Palestin dengan memfokuskan dari tahun 2013 sehingga 2015. Pada 1 Mac 2013 telah diadakan forum isu Palestin; 'Tribute to Palestine' yang dianjurkan oleh Perbadanan Putrajaya dan Aman Palestin sempena Karnival Putrajaya. Forum tersebut disampaikan oleh Mahathir Mohammad yang mewakili Yayasan Keamanan Global Perdana dan Zainur Rashid Zainuddin mewakili perunding Aman Palestin. Program Malam Ikon Belia telah membawa forum "Palestin Berdarah Di manakah Kita" di Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) Bangi pada 21 Mac 2013 bersama tiga orang ahli panel: Mohd Azrin Samsudin (Aman Palestin), Salima Habibi (Duta Aman Palestin) dan Norazmi (Aqsa Syarif). Program "Malam Palestin Kami Bersamamu" telah diadakan pada 28 Mac 2013 di Universiti Sains Islam Malaysia (USIM). Slot utama program ini adalah perkongsian pengalaman bersama Farah Adeeba yang merupakan duta Aman Palestin. Antara aktiviti menarik di dalam program tersebut seperti persembahan puisi, jualan, pameran, ceramah, bengkel multimedia dan persembahan kumpulan nasyid dari One-Soulz. Pada

tahun 2013, Aman Palestin telah menghantar lima doktor pakar untuk membuat pembedahan di Gaza dalam Misi Perubatan Gaza. Aman Palestin juga membuka gerai jualan dan pameran dalam program-program umum yang dianjurkan pihak luar. Sebagai contoh, pada 12 April 2014 sempena "Pesta Buku dan ICT", Aman Palestin telah berada di Kompleks PKNS Shah Alam dan pada 20 April 2014 di Kompleks Bangi Gateway, Bandar Baru Bangi dalam Festival Islam Bangi. Pada pendapat pengkaji, pembukaan gerai jualan dan pameran seperti ini merupakan satu inisiatif yang bagus kerana melaluiinya dapat menyebarkan kesedaran kepada masyarakat awam dengan penyebaran risalah dan penerangan oleh wakil-wakil penjaga gerai jualan mengenai isu Palestin. Antara program lain Aman Palestin adalah "Seminar Kefahaman Isu Palestin" yang telah diadakan pada 1 Jun 2014 di Bandar Baru Bangi. Forum ini bertujuan untuk mengetahui perkembangan terkini isu Palestin bersama tetamu khas iaitu Hamad Abo Dabes (Ketua Palestin Arab di Negev), Samara Abd El Hakim (Pengarah Mahkamah Syariah Palestin), Freag (Naib Presiden gerakan Islam di Palestin) dan Rayan Kamel (Pengarah Jawatankuasa Islamiyyah Palestin) (Mohd Nor, 2015).

Pada 21 September 2014 telah diadakan seminar "Berita dari Gaza" bertempat di pejabat Aman Palestin, Shah Alam. Seminar disampaikan Omar Seyam (Ketua Pegawai Eksekutif Aman Palestin di Palestin) dan Hamza Deirawi (Penyelaras Media di Palestin). Bersempena dengan pembinaan semula dan pemulihan Gaza yang dianjurkan Pusat Kebudayaan dan Kesenian Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah Universiti Putra Malaysia (UPM) dengan kerjasama Aman Palestin telah dianjurkan "Malam Amal Sejuta Suara". Program telah diadakan pada 3 Oktober 2014 bertempat di UPM yang juga dihadiri Mahathir Mohamad. Contoh-contoh aktiviti lain yang dijalankan Aman Palestin iaitu siri jelajah ke Australia yang telah diadakan pada bulan Mei 2015 dengan tujuan perkongsian maklumat dalam kalangan pelajar Malaysia di Australia. Siri jelajah disertai oleh Awang Sufian (Ketua Pegawai Eksekutif Aman Palestin Malaysia), Muhammad Nazriq (Ketua Aman Palestin Australia) dan Heliza Helmi (Aktivis/Selebriti) dan kawasan-kawasan yang telah dijalahi adalah Sydney, Brisbane, Hobart, Melbourne dan Adelaide. Di samping itu, Aman Palestin telah membawa imam Palestin untuk menjadi imam solat tarawikh di seluruh negeri di Malaysia pada tahun 2015. Program ini adalah merupakan aktiviti tahunan Aman Palestin yang telah bermula dari tahun 2012. Pada 30 Mei 2015 telah diadakan Busking4Palestine bersama-sama dengan Kumpulan Munada bertempat di Pantai Morib, Selangor. Tujuan busking ini diadakan bagi mengutip derma untuk rakyat Palestin. Contoh terakhir aktiviti Aman Palestin adalah Hashimah Salleh (Ahli

Lembaga Pengarah Aman Palestin) telah dijemput ke Program Tabayyun bersama sesi temu bual dengan Wan Kamaruddin daripada Astro Oasis pada 21 Oktober 2015. Wawancara tersebut menceritakan tentang keadaan terkini di Palestin (Nor, 2015).

Aman Palestin juga mempunyai pelbagai program yang digerakkan oleh pusat, negeri dan daerah. Program-program yang dilangsungkan tidak terbatas di dalam Malaysia sahaja, akan tetapi Aman Palestin telah melebarkan sayapnya dengan mengadakan aktiviti di luar negara dalam meningkatkan isu Palestin kepada semua pihak. Namun begitu, pengkaji turut mendapati aktiviti Aman Palestin kebanyakannya lebih tertumpu kepada mereka yang beragama Islam sahaja. Jika ingin meraih perhatian pelbagai pihak, Aman Palestin sewajarnya memperluaskan bentuk-bentuk aktiviti supaya semua lapisan masyarakat dapat terlibat sama.

Pencapaian

Menurut Piut (2015), antara pencapaian yang diterima Aman Palestin adalah Hashimah Salleh yang merupakan seorang Ahli Lembaga Pengarah Aman Palestin pernah menerima anugerah pingat sebagai tokoh Maal Hijrah di peringkat negeri Selangor. Penganugerahan diberikan kerana penglibatan beliau secara aktif dalam isu Palestin dan sering menyertai misi kemanusiaan ke Gaza, Lubnan dan kem-kem pelarian Palestin. Pada tahun 2013, Abdullah Zaik (Pengurus Eksekutif Aman Palestin) telah memperoleh anugerah pingat daripada Sultan Mizan Zainal Abidin yang merupakan Sultan Terengganu. Piut (2015) menyatakan penganugerahan tersebut adalah atas dasar sumbangan beliau yang banyak terlibat bersama-sama dengan gerak kerja Aman Palestin. Selain daripada itu, anugerah tersebut juga disebabkan penyertaan Abdullah Zaik dalam kerja-kerja yang boleh mengharumkan nama Malaysia seperti menyertai misi kemanusiaan ke Palestin, kem-kem pelarian Palestin di Lubnan dan Syria.

Selain itu, pencapaian Aman Palestin dapat dirasai bukan sahaja daripada kerajaan atau agensi pertubuhan lain tetapi juga media-media yang telah mengiktiraf Aman Palestin sebagai sebuah organisasi yang aktif dalam isu kemanusiaan. Buktinya, apabila media telah memberi kerjasama yang baik kepada Aman Palestin seperti TV3 dan TV Al-Hijrah. Sebagai contoh, satu siri dokumentari 13 slot di bawah "Mentari Palestin" yang membawa televisyen krew Al-Hijrah masuk ke Gaza dan masjid al-Aqsa melalui kerjasama Aman Palestin dengan bertujuan memberi gambaran yang jelas tentang apa yang berlaku di Gaza kepada rakyat Malaysia (Piut, 2015).

Cabaran dalam Perjuangan

Aman Palestin menganggap cabaran besar yang dialami adalah apabila Aman Palestin sebagai sebuah badan bukan kerajaan yang kecil terpaksa berhadapan dengan penjajah Zionis untuk menghantar misi bantuan kemanusiaan ke Palestin. Perkara ini bukan sahaja satu cabaran bagi Aman Palestin, tetapi juga untuk NGO lain tidak kira sama ada dari negara Malaysia atau negara luar. Menurut Piut (2015), Aman Palestin mengakui adalah agak sukar bergerak dalam kapasiti sebagai NGO yang ingin memberi bantuan kepada sebuah negara yang diduduki Israel. Perkara-perkara yang menghalang Aman Palestin adalah seperti bagaimana untuk masuk ke Gaza. Menurut beliau, kebanyakan NGO adalah sukar untuk menghantar misi kemanusiaan ke Gaza disebabkan halangan-halangan ciptaan Israel. Cabaran ini dapat dilihat apabila pintu Gaza ditutup melalui jalan raya Mesir atas arahan Israel. Malah, beliau menyatakan Israel juga telah menguasai perarairan antarabangsa seperti kejadian ke atas Mavi Marmara, walaupun telah berjaya masuk ke perairan antarabangsa tetapi masih ditahan dan diserang tentera Israel.

Kerajaan di seluruh dunia terpaksa berhadapan dengan politik yang dimainkan Israel apabila berhadapan dengan konspirasi yang mengimpikan Israel diiktiraf sebagai sebuah negara, hakikat sebenar Israel adalah sebuah negara yang menyerang Palestin. Namun apa yang berlaku adalah sebaliknya apabila Israel sentiasa mendapat sokongan daripada Amerika Syarikat, PBB dan kuasa-kuasa besar. Walaupun rakyat Malaysia kini berhadapan dengan masalah ekonomi dan mendatangkan kesan kepada rakyat Malaysia, namun sehingga kini apa yang rakyat Malaysia lakukan ialah masih sedar bahawa dengan perbelanjaan dalam harta akan menyuburkan lagi harta benda dan kesannya kemurahan rakyat Malaysia masih menyumbang melalui Aman Palestin. Walau bagaimanapun, kebanyakan rakyat Malaysia melihat apa yang sedang berlaku di Palestin berdasarkan isu yang sedang melanda rakyat Palestin pada waktu tertentu. Menurut Piut (2015), rakyat Malaysia akan sedar dan bersemangat untuk menderma jika mempunyai serangan Israel ke atas Gaza. Sebagai contoh, serangan pada Julai 2014, sebilangan besar rakyat Malaysia menyumbang sehinggakan kemasukan sumbangan tersebut tidak berhenti. Akan tetapi, sekiranya tiada serangan Israel ke atas Gaza, maka keadaan menjadi seperti biasa. Namun sehingga kini, Israel membuat kacau di perkarangan masjid al-Aqsa dan ini adalah satu isu yang paling besar kerana masjid al-Aqsa itu sendiri adalah Palestin. Malangnya, kejadian tersebut tidak dapat meningkatkan kesedaran rakyat Malaysia tentang kezaliman Israel. Hal ini kerana, pengkaji berpendapat bahawa rakyat Malaysia lebih memahami mengenai kezaliman Israel adalah apabila berlakunya serangan ke atas Palestin, hakikatnya walaupun tiada peperangan kezaliman yang tidak dihebahkan melalui media seperti pengepungan

masjid al-Aqsa, tembakan tentera Israel kepada rakyat Palestin dan sekatan-sekatan keperluan asas tidak mendapat perhatian daripada masyarakat Malaysia sedangkan rakyat Palestin masih menderita dan tetap mengharapkan bantuan sumbangan daripada pihak luar.

Kesimpulan

Penderitaan yang seperti tiada penghujungnya bagi rakyat Palestin di bawah penaklukan dan kezaliman Zionis telah berjaya menarik perhatian masyarakat dunia untuk turut serta bersolidariti memperjuangkan hak keadilan memperoleh mandat sebagai negara tunggal tanpa berkongsi milik. Jika diperhatikan, isu Palestin bukan sahaja mendapat tempat dalam kalangan orang-orang Islam di Indonesia, Malaysia, malah turut membangkitkan kemarahan golongan bukan Islam seperti di kota London, Amerika Syarikat, German, Perancis dan Jepun. Gelombang masyarakat sivil ini sekali gus memberi laluan kepada NGO antarabangsa untuk menyalurkan pelbagai bentuk bantuan kemanusiaan sama ada menerusi advokasi atau operasi. Bagi Aman Palestin, pengkaji mendapati NGO ini lebih bersifat operasi yang menggerakkan pelbagai bentuk bantuan kemanusiaan di Palestin secara kecemasan dan dalam jangka masa panjang bagi memastikan kelangsungan hidup rakyat di sana dapat diteruskan walaupun dalam keadaan serba kekurangan. Projek seperti pertanian juga dilihat bukan sahaja memberi bantuan kepada mereka malah membantu untuk menjaga pendapatan sendiri tanpa menanti bantuan luar. Pelaksanaan projek juga tidak hanya tertumpu di daerah Gaza tetapi turut dijalankan di kawasan-kawasan lain seperti Khan Younis, Jabalia, Bani Suhaila dan Al Shouka. Struktur gerak kerja yang tersusun oleh Aman Palestin ini perlu diberi pujian kerana kebanyakan NGO antarabangsa lebih menumpukan projek di Gaza berbanding di area-area pendalaman sedangkan kawasan tersebut juga turut terjejas akibat penjajahan Israel. Aktiviti-aktiviti yang digerakkan di dalam Malaysia dalam meraih dan menyebarkan kesedaran mengenai isu Palestin kepada rakyat di sini telah banyak memberi kesan positif untuk Aman Palestin terus mengorak langkah merencanakan bantuan kemanusiaan Palestin. Walaupun terdapat hambatan yang terpaksa diharungi para aktivis khususnya apabila berhadapan dengan ancaman Zionis di Gaza, namun tidak menghalang Aman Palestin untuk terus menjalankan aktiviti kemanusiaan. Sebaliknya, terdapat pelbagai pencapaian yang diraih oleh beberapa ahli Aman Palestin sebagai tanda kejayaan pertubuhan ini mengerudi organisasi ke arah lebih baik. Walau bagaimanapun, setelah meneliti dengan mendalam bentuk projek Aman Palestin yang dijalankan di Palestin, pelaksanaan projek dilihat lebih dijalankan dalam kalangan rakyat Palestin yang

beragama Islam, hakikatnya di Palestin terdapat sebilangan besar penganut beragama Kristian yang turut menjadi mangsa kerakusan Zionis. Sama seperti aktiviti-aktiviti yang dijalankan di Malaysia, kebanyakannya bersifat keagamaan yang hanya memberi tumpuan mempertingkatkan kesedaran dalam kalangan umat Islam sahaja berbanding orang bukan Islam seperti Cina dan India. Pengkaji ingin menegaskan di sini bahawa isu kemanusiaan Palestin bukan isu agama tetapi isu kemanusiaan sejagat kerana di tanah tersebut terdapat penduduk yang bukan Islam juga. Justeru, pengkaji menyarankan supaya NGO kemanusiaan Malaysia yang membawa isu Palestin khususnya pertubuhan yang dikelolai mereka beragama Islam perlu bersifat terbuka dalam memperjuangkannya supaya gabungan ini dapat memberi impak kepada Israel untuk keluar daripada bumi Palestin.

Rujukan

- Abdelkarim, N. (2002). *The Long-Term Financial Sustainability of the Palestinian NGO Sector; An Assessment*. Universiti Birzeit. Birzeit, Palestin: The welfare association consortium.
- Ali, N. (2009). *The role NGOs in building civil society in Palestine*. Paper to youth international conference. Aix-en-Provence.
- Aulia, M. L. (2009). *Dari Semenanjung Gaza Ayat-ayat Allah Berbicara*. Selangor: Farhus enterprise.
- Azmi, M. (12 Julai, 2014). *Bantuan pertama Malaysia sampai di Palestin*. Sinar Harian. <https://www.sinarharian.com.my/mobile/politik/bantuan-pertama-malaysia-sampai-di-palestin-1.298976>.
- Batniji, R. et al. (2009). *Health in the occupied Palestinian territory*. *The Lancet*, 373(9666), 837-849.
- Bossuyt, F. (2021) *The influence of interest groups on the EU's foreign policy: assessing and explaining the influence of human rights NGOs on the EU's human rights promotion in the post-Soviet space*. *Contemporary Politics*, 27(3) 356-370.
- Brown, C., & Ainley, K. (2009). *Understanding International Relations* (4 ed.). New York: Palgrave Macmillan.
- Chalhoub, & Soto, M. (2009). *The effect of management practices on corporate performance: an empirical study of non-governmental organizations in the Middle East*. *International Journal Of Management*, 26(1), 51-73.

- Clark, J. (1995). The state, popular participation, and the voluntary sector. *World Development*, 23(4), 593-601.
- Fischer, N. (2021). Palestinian Non-Violent Resistance and the Apartheid Analogy. *Interventions*, 23(8) 1124-1139.
- Gainsborough, J. R. (1986). *The Arab-Israeli Conflict : A Politico-legal Analysis*. England: Gower Publishing Company Limited.
- Gerster, K. A., & Baumgarten, H. (2011). Palestinian NGOs and their cultural, economic and political impact in Palestinian society. *Rosa Luxemburg Foundation in Palestine*, 1-11.
- Greenstein, R. (2020). Israel, Palestine, and Apartheid. *Insight Turkey*, 22(1), 73-92.
- Idris, A. (2012). Malaysian non-governmental organizations (NGOs) and humanitarian issues in Gaza, Palestine. *International Journal of West Asian Studies*, 4(1), 49-78.
- Ismail, M. (5 Ogos, 2014). Rakyat Malaysia prihatin Gaza. *IKIM.fm*. <http://ikimfm.my/rakyat-malaysia-prihatin-gaza/>.
- Jordan, L., & Tuijl, P. V. (April, 1998). Political Responsibility in NGO Advocacy Exploring Emerging Shapes of Global Democracy. *Global Forum Policy*. <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/176/31355.html>.
- L. Shimko, K. (2010). *International Relation Perspective & Controversies*. United State: Wasworth Cengage Learning.
- Marcinkutė, L. (2011). The role of human rights NGOs: human rights defenders or state sovereignty destroyers?. *Baltic Journal of Law & Politics*, 4(2), 52-77.
- Martens, K. (2002). Mission impossible? defining Non-governmental organizations. *International Journal Of Voluntary And Nonprofit Organisations*, 13(3), 271-285.
- Moshman, J. (2008). Principle responsibilities of an NGI board and its members. *Beyond Boudaries*, 1-2.
- Mungle, S. D. (2012). The role of Non-governmental organizations (NGOs) in the protection of human rights. *Asia Pacific Journal of Management & Entrepreneurship Research*, 1(1), 148-155.
- Nazri, N. A. & Sulaiman, N. (2020). Partisipasi NGO Dalam Bantuan Kemanusiaan Terhadap Pelarian Di Malaysia Dan Sumbangannya Ke Arah Penyatupaduan Masyarakat. *Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies*, 47(3), 214-245.
- Noor Atika Shafinaz Nazri. (2017). Peranan organisasi bukan kerajaan (NGO) dalam hubungan Malaysia-Palestin. [Tesis Sarjana, Universiti Sultan Azlan Shah].
- P. Forsythe, D. (2012). *Human Rights In International Relations* (3rd ed.). United Kingdom: Cambridge University Press.
- Roy, S. (2014). The transformation of Islamist NGOs in Palestine. *MERIP. Middle East Research and Information Project*. <http://www.merip.org/mer/mer214/transformation-islamist-ngos-palestine>.
- Safina Ramli. (21 Mei, 2021). Perlu terus sokong Palestin walau ada senjata senjata. <https://www.utusan.com.my/berita/2021/05/perlu-terus-sokong-palestin-walau-ada-genjatan-senjata/>.
- Salleh, H, M., Samsudin, M. & Mansor, S. (2019). Penglibatan organisasi badan bukan kerajaan dalam pendidikan di Tanah Melayu, 1920-1950-an. *Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies*, 46(2), 118-149.
- Sreedharan, L. (Ogos, 2013). The rally of Malaysian NGO's to help The Palestinian. *Institute of Diplomacy and Foreign Relations*. <http://www.idfr.gov.my/en/about-us/corporate-information/dg-message/79-archieve/archieve/999-the-rally-of-malaysian-ngos-to-help-the-palestinian>.
- TM donates RM300,000 to three Malaysian NGOs. (15 Oktober, 2014). *Telekom Malaysia*. <https://www.tm.com.my/AboutTM/NewsRelease/Pages/TMDONATESRM300,000-TO-THREE-MALAYSIAN-NGOs.asp>.
- Unerman, J., & O'Dwyer, B. (2006). Theorising accountability for NGO advocacy. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 19(3), 349-376.
- Zakaria, M. F., & Nor, M. R. (2013). *Bumi yang dijanjikan: Konflik Israel-Palestin*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.